

VAK se soustředí na zajištění pitné vody v dostatečném množství a kvalitě

Vážený akcionáři,

v polovině roku 2018 jsem nastoupil do funkce ředitele společnosti VAK HK, která má pro vás, akcionáře, zajišťovat řádnou obnovu a rozvoj vodárenské infrastruktury, aby byla naplněna zákonná povinnost obcí spočívající v zajištění jedné ze základních služeb pro obyvatelstvo. Již od roku 2005, kdy došlo k oddělení provozní části podniku do společnosti KHP, má VAK připravený dlouhodobý plán pro obnovu infrastruktury, který byl obcemi akceptován a který i díky dostatečným finančním zdrojům, zejména z nájemného od provozovatele (KHP), umožňuje hlavní poslání společnosti VAK naplňovat. Nechci zde podrobně popisovat jednotlivé investice

provedené v minulých dvou letech, to je ostatně obsahem dalších článků v tomto vydání INFOVAKu, ale rád bych zmínil hlavní okruhy, kam byly a budou investice směřovány.

Po zásadních investicích do čištění odpadních vod v Hradci Králové, Chlumci, Novém Bydžově, Smiřicích a Černilově se tok investic přesunul na obnovu kanalizačních sítí, ve velké většině spojených i s celkovou rekonstrukcí komunikací. V tomto trendu budeme pokračovat i v následujících letech.

V období srážkových deficitů se VAK soustředí na zajištění pitné vody

pokračování na straně 5

VAK má připravený dlouhodobý plán pro obnovu infrastruktury

Úvodník

Vážení akcionáři, dámy a pánové,

Jsem rád, že Vám mohu oznámit, že naše společnost je v dobrém stavu a řádně pečujeme o majetek – vodovodní a kanalizační sítě, úpravný a čistírný a další vodárenské technologie – který umožňuje plynulé zásobování 180 tisíc obyvatel a průmyslových klientů v královéhradecké oblasti pitnou vodou.

V loňském roce si naše společnost Vodovody a kanalizace Hradec Králové, a.s., vedla dobře. Dosáhla hospodářského výsledku 47,4 milionů korun. Zajistila rekonstrukci plánovaných úseků vodovodní a kanalizační sítě, provedla významnou výměnu technologických jednotek.

V roce 2020 máme připraveno na investice 241 milionů korun. Hlavní akcí bude zahájení 2. etapy intenzifikace úpravný vody na Orlici v Hradci Králové, kde dojde k posílení jejího výkonu ze 150 l/s na 250 l/s. To nám umožní zvýšit zabezpečení v dodávkách pitné vody.

Pokračujeme v přípravě obnovy dvou zhruba tříkilometrových úseků vodovodního přivaděče ze zdrojové oblasti Litá do Hradce Králové. Tento projekt si vyžádá téměř miliardu korun a bude největší investiční akcí společnosti v blízké budoucnosti. Usilujeme o částečné dotování rekonstrukce úseku přivaděče, který je součástí Východočeské vodárenské soustavy mezi Náchodem, Hradcem Králové, Pardubicemi a Chrudimí, ze státních prostředků. Východočeská vodárenská soustava je významným vodárenským systémem propojujícím zmíněná města a zásobujícím vodou více než 500 tisíc obyvatel.

V letošním roce hodláme rozdělit na dividendách akcionářům zhruba 6 milionů korun, většina zisku loňského roku bude směřovat do investic v dalších obdobích.

Společnost bude i nadále plnit svůj hlavní úkol: zajištění konstantní provozuschopnosti vodárenského majetku a tím vytvoření hlavního předpokladu pro zásobování obyvatel regionu pitnou vodou.

Ing. František Barák
Předseda představenstva

Stav zásob podzemní a povrchové vody pro veřejné zásobení obyvatelstva není uspokojivý

O stavu zásob podzemní vody jsme vás informovali naposledy v našem časopise v roce 2018. V květnu 2018 byla hladina podzemní vody v hlavní zdrojové oblasti Litá již pod kvantilem 60% překročení a na konci téhož roku dosáhla historického minima za dobu více než dvacetiletého systematického pozorování. V monitorovacím vrtu Českého hydrometeorologického úřadu VP7222 - Byzhradec (u obce Solnice) byla naměřena hladina podzemní vody na kótě 282,40 m n. m.

Následující hydrologický rok 2019 (období od listopadu 2018 do října 2019) byl v podhůří Orlických hor srážkově 12 % pod dlouhodobým průměrem. A situaci nevylepší ani tolik očekávaný sníh, jehož množství bylo v této oblasti dokonce o 97 % méně, než je obvyklé. Na samotných horách sice nějaký sníh spadnul, nicméně podhůří bylo celou zimu takřka holé. A přitom sníh má pro tvorbu zásob podzemní vody zásadní význam. Pouze v únoru letošního roku byly zaznamenány nadprůměrné srážky, avšak ani tento

drobný příspěvek vody nemohl nahradit to, co nenapršelo a nenasněžilo za několik posledních let. Deficit za posledních 5 let odpovídá zhruba tomu, co spadne za 12 měsíců. Za období posledních 5 let chybí v podhůří Orlických hor tolik vody, co naprší a nasněží v průměru za jeden kalendářní rok.

V následujícím grafu je zobrazen pohyb hladiny podzemní vody ve vrtu státní pozorovací síť ČHMÚ VP7222 Byzhradec (podhůří Orlických hor) – to je ta modrá čára. Fluktuace hladiny je v průběhu kalendářního roku v rozmezí několika metrů, vždy v závislosti na množství sněhové pokrývky a srážek v podhůří Orlických hor. Proto je vždy podstatné porovnávat data mezi sebou pro každý měsíc zvlášť. Zelená, žlutá, červená a černá čára vyjadřuje statistické hodnoty kvantilů 60, 80, 90 a 95% překročení.

Z dlouhodobého pohledu je hladina podzemní vody ve vrtu VP 7222, a tudíž

v celé zdrojové oblasti Litá, stále na nízké úrovni. Z grafu vyplývá, že hladina podzemní vody je na úrovni 95% překročení, tedy na extrémně nízké úrovni. V měsíci dubnu 2020 byla hladina podzemní vody nejnižší za celou dobu jejího sledování.

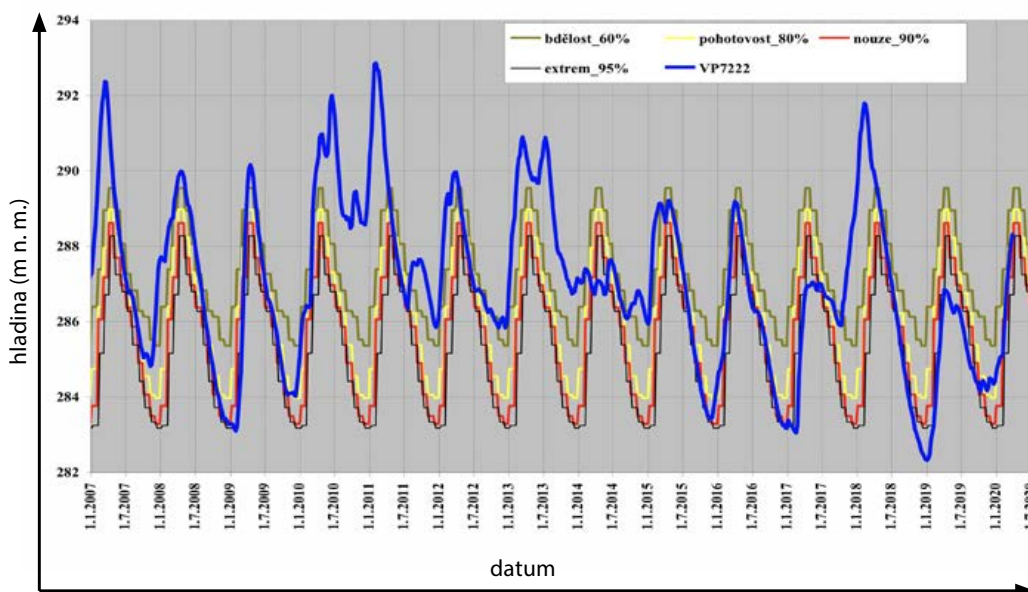
Když se podíváme na stav vody v povrchových tocích, tak z dat Povodí Labe s. p. vyplývá, že průtok na Orlici v Týništi byl k 30. 4. na úrovni 25 % dlouhodobého dubnového normálu (průměr za období let 1981 – 2010). Aktuální průtoky v povodí horního Labe a Orlice mají tendenci zvolna klesající. Tedy i zde není situace uspokojivá.

A období sucha dramaticky pokračuje. Duben prakticky beze srážek ... hrozící sucho může pouze odvrátit dlouhodobě srážkově nadprůměrné období, trvajících více let za sebou. Uvidíme, co nám přinese příští období...

Ing. Pavel Loskot
technicko-provozní náměstek

Vysvětlivky:

- čára 95% překročení vyjadřuje hladinu podzemní vody, pod kterou skutečná hladina za posledních 20 let zaklesla v daném měsíci pouze 1x,
- čára 90% překročení vyjadřuje hladinu podzemní vody, pod kterou skutečná hladina za posledních 20 let zaklesla v daném měsíci pouze 2x,
- čára 80% překročení vyjadřuje hladinu podzemní vody, pod kterou skutečná hladina za posledních 20 let zaklesla v daném měsíci pouze 4x,
- čára 60% překročení vyjadřuje hladinu podzemní vody, pod kterou skutečná hladina za posledních 20 let zaklesla v daném měsíci pouze 8x.

Zpráva o inženýrské a investiční činnosti společnosti v roce 2019

K hlavním činnostem společnosti kromě správy svého rozsáhlého vodohospodářského majetku patří i jeho řádná obnova a modernizace. Z toho důvodu společnost pravidelně ročně investuje stamilionové finanční prostředky na udržení a zvýšení spolehlivosti své vodárenské infrastruktury. V roce 2019 to bylo 198 milionů korun. Kromě této částky jsme ještě zaplatili 32 milionů korun na splátky bankovních úvěrů a dále na půjčky od Královéhradecké provozní, a.s., když jsme tyto prostředky v minulosti použili na financování rozšíření Vodárenské soustavy východní Čechy, výstavbu nových kanalizací v místních částech Statutárního města Hradec Králové-Březhrad, Rusek a Pouchov, na dostavbu kanalizace v Novém Bydžově a modernizaci čistíren odpadních vod v Hradci Králové, Novém Bydžově a Chlumci nad Cidlinou. Zdrojem pro financování investiční činnosti bylo nájemné za pronajatou vodovodní a kanalizační infrastrukturu od Královéhradecké provozní, a.s., ve výši 225 milionů korun a účelová zápůjčka od obce Černilov ve výši 5 milionů korun.

Společnost připravovala a realizovala v minulém roce 90 staveb, z nichž za zmínku stojí zejména tyto:

Rekonstrukce vodovodu a kanalizace v Třebouchovicích pod Orebem, ul. Trčkova

Stavba byla koordinována s kompletní rekonstrukcí komunikace a chodníků, kterou provádělo město. Předmětem naší stavby byla rekonstrukce kanalizace o profilu 500 mm v celkové délce 400 m, z čehož jedna polovina byla vyměněna klasickou metodou v otevřeném výkopu a zbylá část byla sanována bezvýkopově pomocí inverzního rukávce. Součástí stavby byla rovněž rekonstrukce stávajících vodovodních řadů o profilu 200 a 250 mm v délce 420 m. Náklady na rekonstrukce těchto sítí činily 21,2 milionu Kč.

Rekonstrukce vodovodu a kanalizace v Chlumci nad Cidlinou

Kapacita a stavebně-technický stav kanalizace a vodovodu v některých částech města nebyly vyhovující. Z toho důvodu bylo nutné provést některá opatření, zvyšující zabezpečení v dodávkách pitné vody a odvádění odpadních vod. Jednalo se o tyto akce:

• Rekonstrukce kanalizace v křižovatce ulic Palackého a Rooseveltova

Stavba navazovala na etapu provedenou v předchozím roce. Bylo nutné dokončit stavbu kanalizace v křižovatce ulic Palackého a Rooseveltova. Došlo ke změně profilu a trasy potrubí tak, aby byly zlepšeny hydraulické podmínky odtoku odpadní vody.

Nové potrubí a související oblouky v křižovatce mají nyní profil 1 000 mm. Celková délka upravovaného potrubí byla 25 m. Jednalo se o významnou stavbu z hlediska zlepšení podmínek pro odtok odpadní vody z části města. Náklady na tuto stavbu byly ve výši 4 miliony korun.

• Zvýšení kapacity kanalizace v ulici Palackého

Jednalo se o rekonstrukci stoky o průměru 400 mm, která přivádí odpadní vody na čistírnu odpadních vod. Nově byl vybudován řad o profilu 800 mm, a to v celkové délce 190 m. Tato stavba v dané lokalitě zlepšuje odtokové poměry odpadních vod. Společnost za její realizaci zaplatila 4,3 milionu Kč.

Pro vlastní rozvoj města je rovněž důležitý zásobování obyvatelstva pitnou vodou. Naše společnost ve spolupráci s provozovatelem hledala vhodný způsob, jak zajistit potřebné množství pitné vody v Chlumci nad Cidlinou v případě omezení či výpadku zdrojové oblasti Třesice–Písek. Řešením se našlo posílením zásobování ze směru od Nového Bydžova. Z toho důvodu byla připravena a zahájena výstavba:

• Rekonstrukce vodovodu v ulici Kozelkova

Jedná se o rekonstrukci vodovodního potrubí stávajícího veřejného řadu DN 100 mm v prostoru ulice Kozelkova a dále pak návazně v prostoru pod hrází Chlumeckého rybníka. Celková délka úseku je přibližně 1 000 m. V roce 2019 byly zahájeny práce pod hrází rybníka. Stavba bude pokračovat v roce 2020 ve vlastní komunikaci v ulici Kozelkova, kde se plánuje vyměnit přibližně 500 m vodovodu. Cílem stavby je zvětšení profilu vodovodního řadu z DN 100 mm na DN 200 mm, což umožní zlepšit zásobování města Chlumec nad Cidlinou pitnou vodou ze severní strany vodárenské soustavy. Náklady na tuto stavbu jsou počítány ve výši 17,4 milionu Kč.

Rekonstrukce vodovodu a kanalizace v Novém Bydžově, „Velký čtverec“

I v roce 2019 pokračovala systematická obnova komunikací a inženýrských sítí v lokalitě „Velký čtverec“ v Novém Bydžově, tentokrát v ulici J. E. Purkyně. Předmětem stavby byla rekonstrukce stávajících stok o průměru 400 mm v úseku od ulice J. Jungmanna po křižovatku s ulicí B. Smetany v celkové délce 230 m. Současně s tím proběhla i výměna původního vodovodu za nový o profilu 250 mm. Celkové náklady na realizaci stavby činily téměř 15 milionů korun. Stavba byla završena kompletní rekonstrukcí komunikace, jejíž investorem bylo město.

Rekonstrukce vodovodu a kanalizace v Hradci Králové

Společnost v minulém roce investovala své finanční prostředky především do kanalizačního systému. Účelem bylo zlepšit jeho stavebně-technický stav a zvýšit jeho kapacitu, tak aby kanalizace byla schopna bezpečně odvést veškeré odpadní vody. K nejdůležitějším stavbám patřily tyto:

• Rekonstrukce kanalizace v ulici K Zastávce

Předmětem této stavby byla rekonstrukce stávajících řadů veřejné kanalizace v ulici K Zastávce. Jednalo se o výměnu stávající jednotné kanalizace o profilech 300 mm a 400 mm. Trasa nového vedení byla přemístěna do osy jízdního pruhu místní komunikace tak, aby poklapy kanalizačních šachet co možná nejméně vadily silničnímu provozu. Nové potrubí o průměru 500 mm bylo položeno v délce 280 m. Stavba zahrnovala i přepojení veškerých stávajících kanalizačních přípojek. Celkové náklady stavby byly 13,6 milionu korun.

• Pokračování rekonstrukce kanalizace na sídlišti v Labské kotlině I

Stavba byla zahájena v roce 2019 s plánovaným dokončením v roce 2020. V této stavbě by měla být realizována výměna v celkové délce 677 m. Termín dokončení byl stanoven na listopad 2020, ale vzhledem k příznivým klimatickým podmínkám během zimního období, byla stavba dokončena již na konci ledna roku 2020. Celkové náklady byly 15,5 milionu korun.

• Modernizace třetího stupně úpravy vody na úpravně vody na Orlici v Hradci Králové

Společnost provedla modernizaci třetího stupně úpravy vody, kterými jsou filtry s granulovaným aktivním uhlím. Předmětem této stavby byla rekonstrukce části výrobní linky v počtu 8 ks filtrů, které jsou finálním stupněm úpravárenského procesu. Význam tohoto závěrečného filtračního stupně úpravy pitné vody stále roste. Nejenže slouží k zachycení pachových a chuťových látek a nežádoucích reziduí po ozonizaci, ale zejména kompletně zachycuje většinu mikroskopických částic znečištění z pitné vody. Jedná se o speciální látky jako pesticidy, zbytky léčiv a další. Tyto látky jsou díky vývoji nových technologií měření čím dál více sledovány a je dobře, že je naše úpravná schopna tyto látky spolehlivě odstranit. Věcná náplň akce zahrnovala stavebně-strojní úpravy těchto zařízení, dodávku nové náplně granulovaného uhlí a modernizaci řídicího systému. Celkové náklady činily 20,3 milionu korun.

Finanční ukazatele společnosti k 31. 12. 2019 v kostce

Uvedené finanční ukazatele charakterizují zejména likviditu, hodnotu majetku a závazků společnosti.

Dlouhodobý hmotný majetek

Účetní hodnota dlouhodobého hmotného majetku **4 320 053 tisíc Kč**.

Hodnota infrastrukturního majetku přepočítaná na současnou hodnotu dle metodiky MZe činí přibližně **13 miliard Kč**.

Dlouhodobý finanční majetek

Společnost vlastní 34% podíl v Královéhradecké provozní, a.s. (KHP), přepočítaný ekvivalencí k hodnotě vlastního kapitálu KHP na částku **108 827 tisíc Kč**. Pořizovací hodnota této finanční investice byla 84 Kč. Do roku 2019 jsme obdrželi **dividendu** z této účasti ve výši **171 933 tisíc Kč**.

Pohledávky

Společnost nemá žádné pohledávky po lhůtě splatnosti.

Peněžní prostředky

Ke konci období činí peněžní prostředky na běžných účtech a v pokladně společnosti **38 254 tisíc Kč**.

Základní kapitál

Základní kapitál je navyšován peněžitými vklady od obcí (účelově poskytnuté investiční půjčky) a vklady infrastrukturního majetku. Při založení společnosti k datu 1. 11. 1993 jeho hodnota činila 1 028 039 tisíc Kč, za 25 let fungování společnosti se hodnota základního kapitálu téměř zdvojnásobila a k 31. 12. 2019 dosáhla **1 973 653 tisíc Kč**.

Výsledek hospodaření minulých let

Vykázaný nerozdělený zisk minulých období vykazuje k datu 31. 12. 2019 hodnotu **502 367 tisíc Kč**. Jedná se o zisk naakumulovaný za dobu existence společnosti po naplnění zákonných odvodů, daňové povinnosti a výplatě dividend. Nerozdělený zisk je účetní kategorií, bez vazby na finanční krytí. Je zdrojem pro úhradu investičních nákladů, zejména slouží pro zajištění rozšířené reprodukce infrastrukturního majetku. Použité finanční prostředky na nákup investic zvýší hodnotu dlouhodobého majetku bez promítnutí změn do nerozděleného zisku.

Výsledek běžného období po zdanění

Zisk vykázaný k 28. únoru 2019 ve výši **47 402 296,07 Kč** je tvořený z nájemného,

zejména položkou na obnovu majetku a z dividendy obdržené od KHP. V roce 2019 jsme obdrželi **dividendu** ve výši **9 821 tisíc Kč**.

Závazky

Společnost neneviduje žádné závazky po lhůtě splatnosti.

Závazky k úvěrovým institucím činí k 31. 12. 2019 **4 389 tisíc Kč**, poslední splátka úvěru je plánována v roce 2021.

Závazky z titulu dosud nesplaceného předplaceného nájemného činí **62 538 tisíc Kč** a poslední splátka je smluvně dohodnuta v roce 2024. Předplacené nájemné bylo poskytováno v období let 2007–2013 zejména na tyto akce: rekonstrukce ČOV Hradec Králové, ČOV Nový Bydžov, retenční stoky v Hradci Králové, úprava vody. Poskytnutá výše předplaceného nájemného činila celkem 270 milionů Kč, tj. více než roční investiční potřeba společnosti.

Ing. Ilona Válková
ekonomická náměstkyně

pokračování ze strany 3

Drobné stavby jsou také stavby

Společnost rovněž realizovala velké množství staveb, jejichž náklady jednotlivě nepřekročily částku 10 milionů korun. Jejich příprava a provedení si však vyžadovalo stejnou pozornost a péči, jako stavby velké. Jedná se například o tyto:

- Rekonstrukce armatur sekčních šachet Sokolská a Hradecká na přírodních vodovodních řadech v Hradci Králové

- Rekonstrukce vodovodu a kanalizace v Hradci Králové, ulice E. Destinové
- Rekonstrukce vodovodu v Třebechovicích pod Orebem, na mostě přes Dědinu
- Rekonstrukce kanalizace v Hradci Králové, ulice Růžová, Na Zahrádkách, Smiřická, Za Zelárnou, odlehčovací stoka v ulici Jana Černého
- Rekonstrukce podchodu kanalizace pod tratí ČD ve Smiřicích
- Rekonstrukce kanalizace v Třebechovicích pod Orebem, ulice Na Obci - I. etapa

- Zabezpečení areálu VAK v Hradci Králové, ulice Víta Nejedlého – sídlo společnosti a areál, kde se nachází úprava vody na Orlici

Ing. Lukáš Netušil
vedoucí oddělení investiční výstavby

Chlumec n. C. - křižovatka Palackého, Rooseveltova

Kanalizace Hradec Králové Labská kotlina

Nový Bydžov J. E. Purkyně

Třebechovice p. Orebem, ulice Trčkova

Tvorba a struktura nájemného jako zdroje pro rozšířenou a prostou reprodukci majetku

Způsob výpočtu nájemného je stanoven ve Smlouvě o nájmu a provozování uzavřené s provozovatelem vodovodů a kanalizací, společností Královéhradeckou provozní, a.s. Nájemné slouží k zajištění obnovy a k nákupu nového infrastrukturního majetku, část je použita na pokrytí vlastních nákladů na provoz VAKu. Nájemné je dohodnuto s provozovatelem pro každý rok. Nájemné je složeno ze 4 kalkulačních položek:

- **Odpisy majetku** – výpočet se provádí ze současné hodnoty majetku se zohledněním přírůstků a úbytků majetku v období, pro které je nájemné stanoveno.

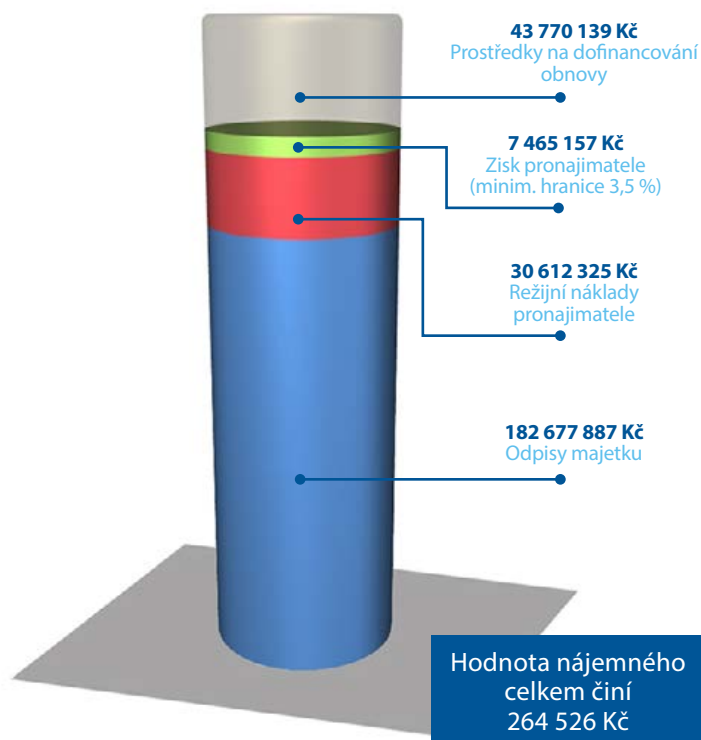
- **Režijní náklady pronajímatele** – částka byla stanovena na začátku smluvního vztahu a je každoročně zvyšována o inflaci.

- **Zisk pronajímatele** – je stanoven dohodou smluvních stran a jeho minimální výše nesmí být nižší než 3,5 % ze součtu položky Odpisů a Režijních nákladů pronajímatele.

- **Prostředky na realizaci plánu obnovy** – od roku 2009, kdy byla uzákoněna povinnost vypracovat a realizovat Plán obnovy, je do ceny nájmu započítána položka na obnovu majetku. Její výše pro rok 2020 byla dohodnuta na přibližně 44 milionů Kč.

Ing. Ilona Válková
ekonomická náměstkyně

Struktura nájemného r. 2020 dle kalkulačního vzorce v Kč

pokračování ze strany 1

v dostatečném množství a kvalitě. Na úpravně vody v Hradci Králové proběhla rekonstrukce technologie filtrace na aktivním uhlí, která zajišťuje odstranění reziduálních látek jako jsou pesticidy, léčiva a další nežádoucí organické sloučeniny z upravené pitné vody. Stejná technologie byla doplněna i na úpravně vody v Chlumci nad Cidlinou. Připravují se rekonstrukce vrtů ve zdrojové oblasti Litá, navýšení kapacity hradecké úpravně o 100 l/s a navýšení kapacit klíčových vodojemů na vodárenské soustavě.

Důležitou součástí provozu je i monitorování a řízení dodávek vody a odvádění odpadních vod na centrálním dispečinku. Zde došlo za finanční účasti provozovate-

le k významnému posílení kybernetické bezpečnosti, nový dispečink splňuje všechna kritéria pro řízení kritické infrastruktury.

Naši odběratelé ve velké většině netuší, co se skrývá za tím, že jim po otočení kohoutkem teče pitná voda a zmizí bez problémů ve výlevce. Proto bylo v nevyužívané části hradecké úpravně vytvořeno Informační centrum vodárenství – toto centrum bude od září sloužit především školní mládeži k pochopení vodárenských procesů. O organizaci návštěv budete včas na obcích a vašich školách informováni.

Rád bych poděkoval všem našim zaměstnancům, členům statutárních orgánů

a starostům za dosavadní spolupráci, která přispívá ke stabilitě společnosti a úspěšnému plnění jejich investičních a strategických záměrů.

Ing. Jiří Šolc
ředitel společnosti

Nový dispečink využívá chytré technologie a splňuje kritéria kybernetické bezpečnosti

Na konci minulého roku jsme společně s provozovatelem slavnostně otevřeli nové moderní řídicí středisko, které dohlíží na provoz vodárenské infrastruktury.

Nadstavbou tohoto projektu je však i další nadregionální využití. Centrum může být využíváno pro krizové řízení východočeské vodárenské infrastruktury v případech extrémních klimatických jevů (povodně, sucho, výpadek elektrické energie). Pracovníci dispečinku zde budou mít veškeré informace pro případné nouzové zásobování pitnou vodou, centrum bude řídit využití záložních zdrojů a jejich přesuny

mezi regiony. Nové krizové centrum umožní efektivní řízení vodárenského provozu v celé oblasti. Náklady na realizaci projektu přesáhly 80 milionů Kč a byly hrazeny výhradně z prostředků společnosti Královéhradecká provozní, a.s., a Veolia Česká republika. Dispečink plně splňuje kritéria kybernetické bezpečnosti pro krizovou infrastrukturu a tak bude zajištěna i bezpečná dodávka vody pro námi zásobované zákazníky.

Při řízení jakéhokoli provozu je využití chytrých technologií dnes nezbytnou součástí každého rozhodovacího pro-

cesu. Logicky se to tak týká i vodárenské soustavy, kde je pro zajištění požadovaných dodávek vody nutná optimalizace s ohledem na správné a především efektivní využití vodních zdrojů. Hradecký dispečink tyto požadavky splňuje a v budoucnu umožní i propojení s jinými takovými centry v republice, odkud v případě živelné katastrofy nebo jiné krizové situace lze východočeskou vodárenskou soustavu řídit.

Ing. Jiří Šolc
ředitel společnosti

Hradecké vodárny respektují 5% snížení DPH u vodného a stočného

V květnu nabylo účinnosti zákonné opatření, na základě kterého dochází u vodného a stočného ke snížení daně z přidané hodnoty na 10 % ze současných 15 %. Toto snížení DPH se plně projevilo v cenách za služby vodného a stočného od 1. května.

Pro zákazníky vodáren to znamená faktické snížení ceny vodného a stočného, které platili od 1. 1. 2020. Konkrétně tedy od 1. 5. 2020 odběratelé zaplatí 89,30 Kč

za 1 000 l spotřebované vody namísto doposud fakturovaných 93,35 Kč. Částka vodného a stočného bez DPH se nemění, mění se pouze výše daně z přidané hodnoty.

Například u čtyřčlenné rodiny v rodinném domě to bude znamenat úsporu cca 650 Kč za rok.

Služby odběratelům za dodávku pitné

vody a odvádění odpadních vod jsou účtovány ve formě dvousložkové ceny. Cena se tedy skládá z pevné složky vodného a stočného stanovované na základě velikosti vodoměru na každém odběrném místě a pohyblivé složky, která je reálnou spotřebou vody odběratele.

Veronika Bergrová
tisková mluvčí KHP, a.s.

Postup a podmínky pro předávání vodárenského majetku

V INFOVAKu č. 1/2018 jsme uveřejnili článek, který popisoval postup a podmínky pro přebírání vodovodů a kanalizací od jiných vlastníků do majetku naší akciové společnosti.

V minulém roce jsme se rozhodli postup a podmínky pro přebírání vodárenského majetku upravit. Způsob přebírání majetku od obcí nepeněžítým vkladem a darování od fyzických a právnických osob se nezměnil. Nově jsme však zařadili povinnost pro všechny stavebníky nového vodovodu či kanalizace, v místě napojení na stávající řad, vyprojektovat a ve stavebním řízení povolit tzv. předávací místo.

V předávacím místě bude umístěno měření předané pitné vody na vodovodním potrubí. U kanalizace bude měřeno množství odpadní vody, které bude předáno/převzato k vyčištění. Vybudováním předávacího místa dojde k fyzickému oddělení majetků dvou vlastníků.

Stavebník nového vodovodního či kanalizačního řadu předkládá projektovou dokumentaci s vyprojektovaným předávacím místem na oddělení vodohospodářského rozvoje. Technici projektovou dokumentaci zkontrolují, a pokud je v pořádku, zašlou

stavebníkovi Smlouvu o umožnění napojení budoucího vodovodu a kanalizace na stávající infrastrukturu společnosti. Stanovisko k projektové dokumentaci je vydáváno formou této smlouvy. Stavebník předkládá smlouvu na vodopravní úřad spolu s žádostí o vydání stavebního povolení.

Ve „Smlouvě o umožnění napojení“ jsou uvedeny povinnosti, jejichž splnění podmiňuje náš souhlas s připojením budoucího vodovodu či kanalizace na naše stávající řady. Stavebník má povinnost předložit nám ke schválení vybraného zhotovitele a musí umožnit provádění technického dozoru při stavbě. Technický dozor zajišťuje provozovatel.

V článku VI. Smlouvy se řeší převod vlastnictví „Navrženého vodovodu a kanalizace“ na VAK HK k termínu kolaudace. Stavebník se může rozhodnout, jestli si vodovodní či kanalizační řad ponechá ve svém vlastnictví.

V případě, že si stavebník vodovod nebo kanalizaci ponechá, má povinnost vybudovat předávací místo, ve kterém bude měřeno množství vody předané/převzaté. Do doby kolaudace musí uzavřít s VAK

HK písemnou dohodu vlastníků provozně souvisejících vodovodů a kanalizací. Zároveň je třeba, aby s vybraným provozovatelem uzavřel smlouvu o pachtu a provozování. V této smlouvě bude dohodnuta cena vody předané/převzaté, vypočtené na základě individuální kalkulace provozovatele. Odběratelé připojení na nový řad budou mít vodné a/nebo stočné rozdílné od úrovně regionální solidární ceny. Na vlastníka vodovodu a/nebo kanalizace se vztahují všechna práva a povinnosti uvedené v zákoně o vodovodech a kanalizacích.

Stavebník má rovněž možnost předat vodovod nebo kanalizaci do vlastnictví VAK HK. Podmínkou je, že před termínem kolaudace stavby bude podepsána darovací smlouva. K termínu uzavření darovací smlouvy musí stavebník předložit veškeré dokumenty z územního a stavebního řízení, realizace stavby a majetkoprávní dokumenty. Důležité jsou smlouvy o zřízení věcného břemene ve prospěch VAK HK s vlastníky pozemků, do kterých byly řady uloženy. VAK HK zajistí vypracování znaleckého posudku pro darovací smlouvu. Jestliže je darovací smlouva podepsána před kolaudací stavby, není třeba budo-

pokračování na straně 9

Vliv zákona č. 33/2020 Sb. na právní prostředí akciové společnosti Vodovody a kanalizace Hradec Králové, a.s.

Úvodem

Dnem 1. ledna 2021 by měl nabýt účinnosti nový zákon č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (o obchodních korporacích) a který nově upravuje právní prostředí obchodních společností (dále jen ZOK). ZOK nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2014. V praxi je tedy uplatňován již více než čtyři roky. Ministerstvo spravedlnosti ČR shromáždilo podněty odborné i laické veřejnosti a na jejich základě dospělo k závěru, že stávající právní úprava ZOK obsahuje některá nedostatečná či neoptimální řešení.

Nezpochybnitelnými fakty je to, že „velká“ novela ZOK, jak je pracovní označována, vyšla dne 13. 2. 2020 ve Sbírce zákonů ČR, je tedy platná a v tuto chvíli jasná, a dotkne se kromě jiných vodárenských společností i společnosti Vodovody a kanalizace Hradec Králové, a.s. V současné době sílí diskuse obchodních vedení vodárenských společností, akcionářů a další odborné praxe, ve vztahu k nové právní úpravě ZOK. Proto je publikován tento příspěvek, který poukazuje na některé změny v ZOK, důležité pro společnost, akcionáře, zejména z řad municipalit.

Charakteristika některé nové právní úpravy ZOK

Nová právní úprava korporálního práva přináší více jak 600 změn a novelizuje dalších 9 zákonů. Převážná část změn představuje legislativně-technické změny. Za další zmínku stojí nová právní úprava akciového práva. Z hlediska ochrany vodních poměrů a koncepce vodárenského rozvoje, privatizační projekty ve vodárenství obsahovaly ujednání, která významně omezila možnost převodu akcií společností v držení municipalit. Do stanov byla zapracována ustanovení omezující převoditelnost akcií na řad v držení měst a obcí, a další práva s nimi spojená tak, že podíl akcií na jméno byl převoditelný pouze se souhlasem valných hromad, navíc pouze

mezi stávajícími akcionáři, z řad municipalit. Dále privatizační projekty obsahovaly ujednání, která umožňovala vydání cca 10 % (tzv. „malých emisí“) akcií společnosti, které představovaly akcie na doručitele s neomezenou převoditelností v držení drobných privátních investorů z řad kuponové privatizace. Takovéto dělení akcií má i společnost Vodovody a kanalizace Hradec Králové, a.s.

Municipality, jako akcionáři, tak mají zásadní vliv na výkon řízení těchto společností a to jednak prostřednictvím uplatňování svých akcionářských práv na valné hromadě společnosti a jednak prostřednictvím jejich zástupců ve statutárních a kontrolních orgánech společnosti. Nová právní úprava ZOK důrazně posílila princip rovného zacházení se všemi akcionáři a posílila výkon práv akcionářů. Problematikou práv a povinností akcionářů v akciových společnostech se zabývá ZOK v ustanoveních §§ 344 - 395. Práva akcionářů lze rozdělit na **práva majetková**, kde do této skupiny patří především právo na podíl ze zisku a podíl na likvidačním zůstatku. **Práva nemajetkové povahy** jsou práva na řízení a kontrolu společnosti. Tato práva vykonává akcionář pomocí své účasti na valné hromadě, kde je oprávněn hlasovat, požadovat a dostat vysvětlení záležitostí týkajících se společnosti a uplatňovat návrhy a protináměry.

Dosavadní právní úprava stanovila, že žádost o vysvětlení může akcionář podat písemně a musí jí podat po uveřejnění pozvánky na valnou hromadu a před jejím konáním. Stanovy mohly určit omezení rozsahu žádosti o vysvětlení. Novela ZOK z důvodu posílení práv akcionářů zrušila pravidlo omezení, které omezuje právo akcionáře na vysvětlení tím, že stanovuje přesné časové rozmezí, ve kterém je třeba podat písemnou žádost o takové vysvětlení. V případě žádostí přednesených ústně na valné hromadě však takové omezení stanoveno není a nic tedy nebrání před-

nést totožnou žádost ústně přímo na valné hromadě. Novela ZOK také vypouští možnost odmítnout poskytnutí vysvětlení osobou, která svolává valnou hromadu (§ 359). Osobou povinnou k poskytnutí vysvětlení je společnost, která tak činí prostřednictvím svých orgánů. Tyto orgány mohou také za společnost poskytnutí vysvětlení odmítnout. Dosavadní právní úprava k **právu akcionáře uplatňovat návrhy a protináměry** k záležitostem zařazeným na pořad valné hromady stanovuje, že hodlá-li akcionář uplatnit protináměru, doručí ho společnosti v přiměřené lhůtě před konáním valné hromady. Návrhy určitých osob do orgánů společnosti může uplatnit přímo na valné hromadě. Akcionář má právo uplatňovat své návrhy k záležitostem, které budou zařazeny na pořad valné hromady, také před uveřejněním pozvánky na valnou hromadu. Novela ZOK už nestanovuje, v jaké lhůtě musí akcionáři své návrhy či protináměry doručit společnosti. Pouze stanovuje, že návrhy a protináměry doručené společnosti nejpozději 3 dny před konáním valné hromady uveřejní představenstvo společnosti bez zbytečného odkladu na internetových stránkách společnosti. Jsou-li návrhy a protináměry doručeny nejpozději 5 dnů před konáním valné hromady, uveřejní představenstvo bez zbytečného odkladu na internetových stránkách společnosti, nikoliv způsobem pro svolání valné hromady, jak bylo stanoveno dosavadní právní úpravou, i své stanovisko. Stanovy společnosti mohou lhůtu 5 dnů přiměřeně zkrátit. Obsahují-li návrhy a protináměry zdůvodnění, uveřejní s nimi představenstvo nebo správní rada i toto zdůvodnění.

Česká právní úprava obchodních korporací je kromě analyzování a vyhodnocování do značné míry také určena požadavky vyplývajícími z evropského práva.

JUDr. Josef Nepovím

Zadávání žádostí o vyjádření k projektové dokumentaci na VAK HK a KHP přes webové stránky

VAK HK vlastní a KHP provozuje významnou část veřejných vodovodů a kanalizací v královéhradeckém regionu, a proto jsou obě společnosti zodpovědné za dohled nad dodržováním vysokých technických standardů při navrhování a výstavbě těchto sítí a zařízení. Z tohoto důvodu vydávají stanoviska k projektovým dokumentacím na území své působnosti.

V září 2019 jsme uvedli do provozu automatické vydávání informací o existenci našich sítí prostřednictvím nové Vyjadřovací služby. Automatický systém (AVETI) vydá žadateli stanovisko o poloze naší sítě v řádech minut. **Od 1. června 2020** je systém rozšířen o možnost požádat o vyjádření ke všem druhům projektových dokumentací ve vztahu ke společnostem VAK HK a KHP.

VAK HK, oddělení vodohospodářského rozvoje, vydává stanoviska:

- k rekonstrukcím a přeložkám stávajících vodovodů a kanalizací
- ke stavbám nových vodovodů a kanalizací
- k dopravním stavbám

KHP, oddělení technické dokumentace, vydává stanoviska:

- k vodovodním a kanalizačním přípojkám
- k ostatním stavbám

Po otevření příslušného odkazu na stránkách www.vakhk.cz a www.khp.cz se

objeví obrazovka, která umožní zadat žádost do systému Vyjadřovací služby.

Podle vyplněných údajů v řádku „Důvod akce / žádosti“ se žádost automaticky přiřadí k vyjádření buď na VAK HK nebo na KHP. K žádosti musí být přiložena projektová dokumentace v digitální formě.

Dokončené vyjádření k projektové dokumentaci se odešle e-mailem žadateli.

Věříme, že možnost podání žádosti přes webové stránky zjednoduší a zrychlí proces vydávání vyjádření pro zákazníky, projektanty a investory.

pokračování ze strany 7

vat předávací místo. VAK HK vydá souhlas se změnou technického řešení pro vodoprávní úřad, který zkolauduje stavbu bez předávacího místa. Rovněž není třeba uzavírat Dohodu vlastníků provozně souvisejících vodovodů a kanalizací a Smlouvu o pachtu a provozování s provozovatelem. Odběratelé připojení na nový řad budou mít vodné a/nebo stočné na úrovni regionální solidární ceny.

Je-li stavebníkem nového vodovodního nebo kanalizačního řadu obec, která má zájem předat řad do vlastnictví VAK HK, není možné provést převod majetku

před kolaudací stavby. Převod majetku je schvalován valnou hromadou společnosti. V mnoha případech byla na výstavbu vodárenské infrastruktury poskytnuta dotace a obec nesmí po určité době majetek převést. Pokud obec doručí před kolaudací stavby podepsané „Potvrzení obce o záměru vložit nový vodovodní/kanalizační řad do majetku společnosti Vodovody a kanalizace Hradec Králové, a.s.“, není třeba budovat předávací místo.

Upravená pravidla pro přebírání vodárenského majetku umožňují stavebníkům volbu, zda si ponechají či předají

vodárenský majetek VAKu HK. Při vybudování předávacího místa má vlastník možnost vybrat si svého provozovatele. V okamžiku kolaudace budou zřejmé majetkoprávní vztahy, bude znám provozovatel a cena vody předané/převzaté. Věříme, že úprava pravidel zajistí lepší přehled o vlastnických a provozních vztazích na vodovodní a kanalizační sítí v regionu. V konečném důsledku bude zaručena vyšší zabezpečení dodávek pitné vody a odvádění odpadních vod.

Ing. Jan Vlček

vedoucí oddělení vodohospodářského rozvoje

Plán financování obnovy vodovodů a kanalizací

Vodovody a kanalizace Hradec Králové, a.s.

Plán financování obnovy - obecně

Vlastník vodovodu a kanalizace má podle zákona o vodovodech a kanalizacích povinnost zpracovat a realizovat tzv. Plán financování obnovy své vodárenské infrastruktury.

Pro zpracování Plánu financování obnovy jsou podstatné následující položky:

Základní kategorie vodárenského majetku jsou vodovody, úpravní vody, stoková síť a čistírny odpadních vod.

Reprodukční pořizovací cena vodovodu nebo kanalizace. Jedná se o reálnou hodnotu, která se stanovuje podle jednotkových cen uvedených v metodickém pokynu ministerstva zemědělství. Například cena 1 m litinového potrubí o průměru 80 mm uloženém v komunikaci je oceněna na 4 000 Kč.

Průměrná životnost majetku se uvažuje pro vodovodní síť 80 let, stokovou síť 90 let, úpravní vody 45 let a čistírny odpadních vod by měly sloužit 40 let.

Zbytková životnost je rozdílem průměrné životnosti a doby uvedení do provozu. Vodovodní řad, který byl uveden do provozu před 30 lety, má zbytkovou životnost 50 let.

Finanční potřeba prostředků plánovaných na obnovu se vypočte tak, že se reprodukční pořizovací cena podělí počtem let zbytkové životnosti. Výsledkem je částka, která by měla být každý rok vynaložena na obnovu.

Tvorbu plánu obnovy si ukážeme na konkrétním příkladu. Vodovodní řad z litiny o průměru 80 mm a délce 1 km, má reprodukční pořizovací cenu stanovenou dle metodického pokynu 4 miliony Kč. Řad uvedený do provozu před 30 lety, bude mít zbytkovou životnost 50 let. Finanční potřebu prostředků plánovaných na obnovu vypočítáme tak, že reprodukční pořizovací cenu 4 miliony Kč vydělíme

počtem let zbytkové životnosti tj. 50. Z podílu obou čísel vychází, že do Plánu financování obnovy by bylo třeba ročně naplánovat 80 tisíc Kč.

Při tvorbě Plánu financování obnovy je v současné době třeba postupovat v souladu s Metodickým pokynem pro zpracování a dokládání realizace Plánu obnovy vodovodů a kanalizací (č.j. 9353/2020-15132), který vydalo Ministerstvo zemědělství s účinností do 3. dubna 2020. Metodický pokyn je k dispozici na webových stránkách MZe: <http://eagri.cz/public/web/mze/voda/legislativa/metodicke-pokyny/zakon-vodovody-kanalizace/>

Plán financování obnovy – VAK HK, a.s.

Společnost vlastní 1 352 km vodovodních řadů, 7 úpraven vody, 543 km kanalizačních řadů a 13 čistíren odpadních vod. Reprodukční pořizovací hodnota tohoto vodárenského majetku stanovená podle metodického pokynu ministerstva zemědělství činí 12 miliard Kč.

Pro zpracování plánu financování obnovy naší společnosti bylo nezbytné rozdělit veškerý vodárenský majetek do 4 základních kategorií – vodovody, úpravní vod, stoková síť, čistírny odpadních vod. Pro každou kategorii byl proveden součet reprodukčních pořizovacích cen vloženého majetku. Váženým průměrem byla vypočtena zbytková životnost majetku vloženého do jednotlivých kategorií. Finanční potřeba prostředků plánovaných na obnovu jednotlivých kategorií se vypočítala stejně jako v předchozím případě. Reprodukční pořizovací cena byla podělena počtem let zbytkové životnosti.

Společnost zpracovala plán financování obnovy vodovodů a kanalizací v roce 2008 na období 10 let a od roku 2009 tento plán realizuje. **V březnu 2019 bylo provedeno vyhodnocení:**

- Plánovaná hodnota finančních prostředků 2009–2018 byla 2 102,45 milionu Kč.

- Skutečná hodnota finančních prostředků 2009–2018 byla 1 996,34 milionu Kč.

Společnost v období 2009–2018 plnila plán financování obnovy vodovodů a kanalizací na 95 % plánu. Finančními zdroji byly prostředky výhradně z vodného a stočného tj. nájemné od provozovatele za pronájem vodárenské infrastruktury a opravy provozovatele, mající charakter obnovy.

Rozdíl mezi plánem a skutečností je dán tím, že společnost ještě splácí úvěry a předplacené nájemné, použité v nedávné minulosti na rozvojové investice. Skutečně vynaložené prostředky přesto zajistily řádnou obnovu vodárenského majetku.

Představenstvo schválilo Plán financování obnovy na další desetileté období v březnu 2019. Celkem v období 2019–2028 společnost použije na obnovu 2,294 miliard. Společnost v období let 2019–2023 bude obnovovat svůj majetek ročně v průměru ve výši 207,16 milionu Kč. V letech 2024–2028 bude roční průměr obnovy 251,68 milionu Kč.

Společnost věnuje plnění Plánu financování obnovy mimořádnou pozornost, protože si uvědomuje, že bez řádné obnovy vodovodů a kanalizací by nemohla obyvatelům regionu zabezpečit spolehlivé a kvalitní vodárenské služby.

Podrobnější informace o Vyhodnocení plnění plánu financování obnovy vodovodů a kanalizací Vodovody a kanalizace Hradec Králové, a.s., za období let 2009–2018 jsou uvedeny ve výroční zprávě za rok 2018. Zároveň je zde uveden Plán financování obnovy na období 2019–2023.

Ing. Jan Vlček

vedoucí oddělení vodohospodářského rozvoje

Historie vodovodu v Hradci Králové, 2. část - 16. století

Článek navazuje na 1. část, uveřejněnou v čísle 1/2018 tohoto časopisu:

Hradecké vodárenství má velmi dlouhou a pestrou historii sahající dle dostupných zdrojů již na po-

čátek 15. století. Město tak v tehdejší době patřilo k jedněm z mála, které zvládlo zavést technicky složitý systém vybudování a propojení vodovodu a vodní věže.

V 16. století byla užitková voda v Hradci Králové jímána buď přímo na prameništi a odtud sváděna samospádem rovnou do kašen (gravitační vodovod), nebo byla čerpána z řeky či rybníka a dřevěnými vrtanými rourami pak přiváděna ze mlýna do vodárenské věže a odtud pak opět dřevěným potrubím rozváděna do kašen umístěných na veřejných místech, nejčastěji na náměstích.

V roce 1516 byla zahájena stavba nové vodárenské věže za domem měšťana Jana Kropáčka ve středu jižní fronty horní městské hradby v místě dnešního schodiště Na Kropáčce, postaveném podle projektu architekta Josefa Gočára za kostelem Nanebevzetí Panny Marie. Název Kropáčka věž získala podle příjmení majitele sousedního objektu.

V roce 1539 byly zaevidovány všechny hradecké mlýny. Většina jich stála u Labe: Křížovnický, Královský, Prostřední, Škluba-

lovský a Rormajstrovský. Na Orlici jsou známy mlýny Vorličný a Malšovický.

Vinou špatně uhašeného ohně v peci čeledí Rormajstrovského mlýna shořel v roce 1588 mlýn Lanžovský na řece Orlici.

Z lomu v pískovcové skále v Bohance bylo v roce 1590 přivezeno na saních tažených množstvím koní a u kašny na Velkém náměstí postaveno kamenné koryto, které sloužilo pro napájení dobytka na trzích.

24. června 1591 zaplavila okolí města povodeň a způsobila velké škody na mlýnech, mostech, lávkách, domech a zahradách.

Zajímavost:

V druhé polovině roku 1599 postihla Hra-

Dřevěné potrubí

Studna ze 13. století na Velkém náměstí

dec Králové nejsilnější morová epidemie, jakou kdy město zažilo. Během půl roku zemřelo přes dva a půl tisíce lidí.

Technologie, používané v 16. století pro zdroj a akumulaci vody:

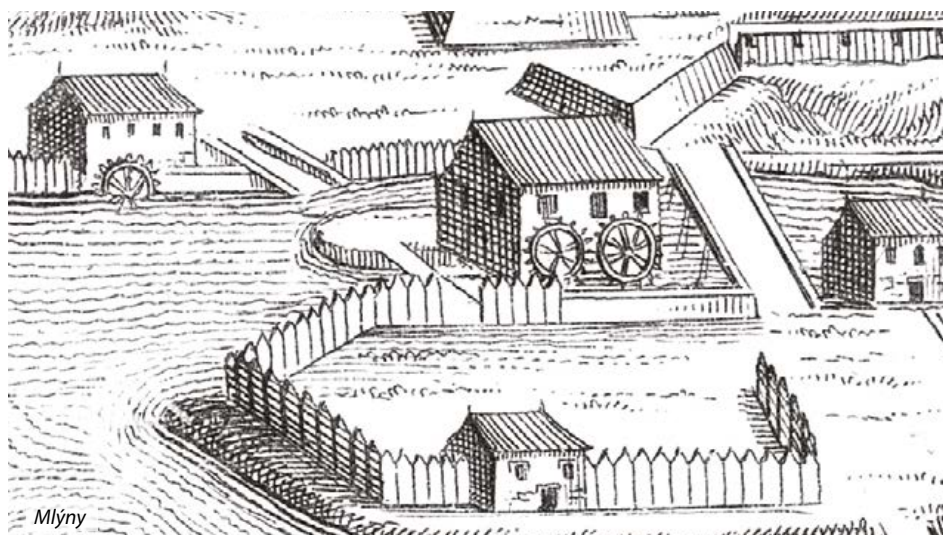
Kašny, studny

Kašna - umělá nádrž na vodu. Původně ji tvořila obyčejná kamenná, dřevěná, později plechová schránka, do které byla voda obvykle přiváděna z jednoduché trubky veřejného vodovodu. Kašna ale mohla být ve spojení s obecní či městskou studnou samostatným zdrojem vody. Kašny stály obvykle na veřejných místech, nejčastěji na náměstích.

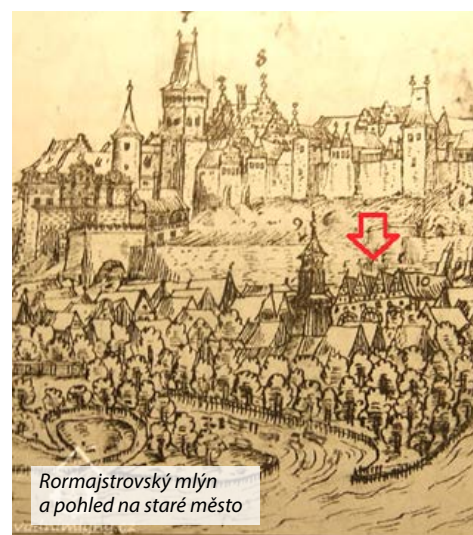
Vodárenská /vodní/ věž

Věž se obvykle nacházela na hradbách města a její poslední podlaží vyplňovala vodní pánev. Z pánve byla voda potrubím rozváděna do kašen.

Pokračování příště

Mlýny

Rormajstrovský mlýn a pohled na staré město

Archeologický výzkum při rekonstrukci vodovodu a kanalizace v Hradci Králové na Velkém náměstí v letech 2017 až 2018

Hradec Králové patří mezi naše nejstarší města a jeho kořeny sahají až do pravěkého období. Minulost Hradce a jeho proměny dokládají jak různé písemné prameny a dochované stavební památky, tak rovněž – pro starší období takřka výlučně – archeologické nálezy. Archeologický výzkum v Hradci Králové má již 250 let trvající tradici, v posledních 50 letech je pak prováděn systematicky. Zejména v historickém jádře hradečtí archeologové sledují veškeré zemní práce při stavbách či opravách budov, rekonstrukcích veřejných prostranství a podobně. Archeologické záchranné výzkumy provázejí také výkopy pro inženýrské sítě, ať už jsou vedeny v nových nebo ve stávajících trasách. Právě takový výzkum se uskutečnil v letech 2017 až 2018 v souvislosti s rozsáhlou rekonstrukcí kanalizačních stok a vodovodních řadů na území historického jádra města, kterou prováděla společnost Vodovody a kanalizace Hradec Králové. Jednotlivé trasy probíhaly při západním a severním obvodu Velkého náměstí, částečně též při jeho jižní straně, a dále v ulicích Franusově, Klicperově a Špitálské. Protože výkop pro položení nového potrubí byl zpravidla o něco širší než původní zásah, byly práce archeologicky sledovány a prováděna dokumentace řezů, případně i vybraných půdorysů dle konkrétní situace.

Začneme trasou stoky S1 podél západní strany Velkého náměstí a ve Franusově ulici. Zde se v ústí Franusovy ulice podařilo odkrýt část suterénu dřevěného domu ze 13.–14. století, který mohl předcházet stavbě chrámu sv. Ducha. Jeho průčelí respektovalo linii současné zástavby radničního bloku. Patrně v 16. století vznikl nový asi nepodsklepený dům, jehož průčelí bylo posunuto do plochy dnešního náměstí. Tento dům zanikl až roku 1876. Z doby jeho existence pochází i částečně odkrýtá odpadní jámka datovatelná do 18. století, která se nacházela za domem směrem k Bílé věži. V ústí ulice Franusovy do ulice Rokytanského výkop narušil hřbitovní zeď a část hřbitova kolem sv. Ducha. Po domluvě s vedením stavby došlo ke

změně průběhu tohoto úseku kanalizace, aby nedošlo k dalšímu narušení hřbitova. Ve střední části Franusovy ulice se podařilo na stěnách průkopu zachytit i několik pravěkých a raně středověkých objektů.

Výkop související se stokou S2, který vedl napříč Velkým náměstím k domu U Špuláků, odhalil pozůstatky středověkého a novověkého dláždění, pod nímž se v hloubce kolem 1–1,5 m nacházelo intaktní podloží. Jen na několika místech se do přírodního terénu zahlubovaly nepříliš výrazné pravěké a raně středověké objekty – pozůstatky nadzemních staveb.

Ve výkopu pro stoku S3 při ústí Klicperovy ulice do náměstí se podařilo zachytit suterén dřevo-hliněného domu ze 13.–14. století. V zadní části jeho bývalé parcely byly zjištěny pozůstatky dalších dřevěných objektů spíše hospodářského charakteru. Některé zničil mnohý z požárů doložených písemnými prameny na konci 13. a v první polovině 14. století. Dále k severu na křižovatce ulic Klicperovy a Tomkovy byla odhalena část zemního tělesa destruovaného dřevohliněného opevnění předběžně datovaného do raného středověku. Může se jednat o součást ohrazení akropole, která se nacházela v severozápadní části hradeckého návrší. Ve výkopu pro stoku S4, který probíhal před domy čp. 141–144, byly dokumentovány sídlištní vrstvy a objekty datovatelné předběžně do 13. století související se zástavbou v období vzniku institucionálního města. Podobná zjištění jsou i z výkopu pro vodovodní řad V3, který vede před domy čp. 144 až 161.

Stoka V6, která vedla z částí Špitálské ulice do Velkého náměstí, přinesla objev pozůstatků zástavby z počátků města ve 13. století, kdy domy prvních měšťanů nebyly ještě zcela prostorově organizovány. Další důležitá zjištění byla z výkopů pro stoku S5 trasovanou při severní straně náměstí od ústí ulice Špitálské až k úrovni průčelí domu čp. 144. Toto území

bylo již zkoumáno v roce 1990, kdy se uvedený úsek nově budoval. Přesto se podařilo zachytit původní nenarušené situace, a to pozůstatky valounkového dláždění ze 13. století. Na něm se na několika místech objevily pravidelně rozmístěné dřevěné prahy, které jsou pozůstatky dřevěných staveb, patrně tržních krámů. Předběžně je datujeme do 14. století. Důležité údaje přineslo sledování výkopů pro stoku S7 a vodovodní řady V5 a V5, které protnulou plochu východní části Velkého náměstí a „krčku“ směrem do Malého náměstí. Zde se podařilo zachytit řadu zahloubených objektů, patrně částí obydlí či hospodářských staveb, které je možné datovat do 10.–12. století. Tvořily součást zástavby opevněného předhradí přemyslovského správního hradiště. Na nálezy mimořádně bohatý byl úsek před domy čp. 26–30, kde musel být výkop pro kanalizaci veden zčásti i v nové trase. Ryha protнула vrstvy související s úpravami povrchu náměstí ve druhé polovině 13. a v první polovině 14. století, kdy se úroveň terénu postupně zvedla místy až o 2 m. Povrch byl v té době opakovaně zpevňován říčním štěrkem i pomocí dřev (hatí). Do těchto vrstev se tehdejší provozem dostala řada drobných zejména kovových předmětů.

Archeologický výzkum přinesl mimořádně početný soubor nálezů, který čítá více než 2800 položek. Nejvíce jsou zastoupeny artefakty ze 13.–14. století, dále z 9.–12. století a v menší míře i z pravěku a naopak raného novověku (16.–18. století). Ze střepového materiálu se podařilo rekonstruovat i několik nádob či jejich částí. Početné jsou i zvířecí kosti, a to jak v podobě domovního odpadu, tak i polotovarů či výrobního odpadu nebo též hotových výrobků. Významná je kolekce kovových předmětů. Ze želez lze zmínit četné nálezy podkov ale též ostruh, některých postříbřených a zdobených. Tyto části výstroje koně a jezdce byly ztraceny v rozbahněném a nedostatečně zpevněném povrchu náměstí. Zcela výjimečné nejsou ani doklady zbraní a zbroje, například hroty šípů či části kroužkového

pletiva. Z předmětů každodenní potřeby lze uvést klíče či nože, držáky na louče a podobně, z nástrojů uvádíme například rybářský háček či nůžky. Ve srovnatelných souborech z Hradce Králové zatím nemá obdoby kolekce předmětů z barevných či drahých kovů, z nichž lze na prvním místě uvést součásti oděvu v podobě nášivek. S provozem trhů na náměstí souvisí závažka i drobné mince. Zcela jedinečné jsou předměty z organických hmot, které se dochovaly jen díky příznivým terénním vlastnostem – nepropustnému podloží. Podařilo se získat rozsáhlý soubor částí kůží a kožených předmětů, zejména obuvi, a dále četné předměty ze dřeva. Z nich můžeme zmínit louče ze štěpin borového dřeva, dále dílky dřevěných skládaných misek, soustružené mísy či talíře ale i větší předměty, třeba dlabané dřevěné korytko.

Lze tedy uzavřít, že archeologický výzkum při rekonstrukci vodovodu a kanalizace v letech 2017 a 2018 přinesl nové poznatky k počátkům města Hradce Králové. Mezi nejvýznamnější lze zařadit objev valového opevnění akropole slovanského hradiště na křižovatce ulic Tomkovy a Špitálské. Pro rekonstrukci zástavby předhradí slovanského hradiště jsou důležité objevené pozůstatky dvorcové zástavby zejména ve východní části Velkého náměstí. Mimořádné jsou dokumentované části základů měšťanských domů, které byly situovány v ústí některých pozdějších ulic do ná-

městí. Pro bližší poznání vývoje nivelety terénu mají význam dokumentované řezy prakticky ze všech částí náměstí, které ukazují, jak se v minulosti zvedala nebo naopak snižovala úroveň terénu a jakými prostředky se pokoušeli naši předkové zpevnit povrch náměstí kvůli nutnému dopravnímu i tržnímu provozu. Výzkum též doložil, že ve druhé polovině 13. století, tedy záhy po vzniku města, již existovalo Velké náměstí zhruba v dnešním rozsahu (bez záboru dnešními podlouhými). Neexistovaly však dosud minimálně některé boční ulice vedoucí z náměstí, případně zde byly jen úzké průchody. Například Klicperova ulice vznikla zhruba v dnešním rozsahu až na počátku 14. století, kdy snad došlo k přestavbě města do „zděné“ podoby.

Nakonec je třeba poděkovat jak stavebníkovi, kterým byly Vodovody a kanalizace Hradec Králové, tak prováděcí firmě Matex HK za vstřícnost, pomoc a trpělivost v souvislosti s výzkumem v mnohdy nelehkých podmínkách. Bez jejich přispění by nebylo možné výzkum v potřebném rozsahu realizovat.

Autor:
Mgr. Radek Bláha
 kurátor, archeolog
 Muzeum východních Čech
 v Hradci Králové

Seznam snímků:

1. Stoka S1, ústí Franusovy ulice, vkop pro suterén domu ze 13. století, v zásypu dochovaný hrneček ze střední doby bronzové.
2. Stoka S1, Franusova ulice, část hřbitova u Sv. Ducha, středověk až novověk. Několik jedinců pohřbených těsně nad sebou.
3. Stoka S3, ústí ulice Klicperovy, výdřeva suterénu domu ze 13. století.
4. Stoka S3, křižovatka ulic Klicperovy a Tomkovy, vpravo těleso destruovaného valového opevnění akropole raně středověkého hradiště, na které (vlevo) nasedá vyrovávka ze 14. století zpevněná borovými větvemi (hatě).
5. Stoka S5, Velké náměstí, řez terénem s viditelnou středověkou dlažbou ze 13 – 14. století a dřevěným prahem, který je možným pozůstatkem po tržním zařízení (bouda, krámek).
- 6a. Železná postříbřená ostruha nalezená na Velkém náměstí, 14. století.
- 6b. Detail kování ostruhy ze 14. století.
7. Ostruha s dochovanou přezkou k upnutí na obuv, 13. století.
8. Svršek kožené boty zdobený prořezáváním, konec 13. století.

Ministerstvo životního prostředí,
statutární město Hradec Králové a společnost Medialogue
vás zvou na venkovní expozici

VODA & CIVILIZACE

WATER & CIVILIZATION

12. 6. – 6. 7. 2020 | nám. 28. října, Hradec Králové

**OTEVÍRÁME
V ZÁŘÍ 2020**

VODOVODOV

Informační centrum vodárenství

vzniklo kompletní rekonstrukcí části
budovy úpravný vody v *Hradci Králové*.

Dnes už nepoužívaný prostor vápenného
hospodářství se proměnil na interaktivní
svět o vodě.

www.vakhk.cz

Vydala společnost Vodovody a kanalizace Hradec Králové, a.s., v červnu 2020.

Verzi v elektronické podobě naleznete také na www.vakhk.cz